

Coral romput (Part I)
(A Salvador Espriu)

Si com l'infant que sap pel carrer seu prou bé anar...
Ausiàs March

Una amable, una trista, una petita pàtria,
entre dues clarors, de comerços antics,
de parelles lentíssimes, d'infants a la placeta,
de nobles campanades i grans llits de canonge,
d'una certa grogor de pianos usats,
mentrestant la humitat amera l'empedrat
-hi ha fulles de lletuga espargides per terra-,
la conca entre les cames, el rosari en família,
la corda de l'escala -el carrer de la Mar,
el carrer del Miracle- i la filla major
brodant inicials conjugals al coixí,
l'avi de cos present entre quatre brandons,
els corcons de la taula. Una lenta tristesa,
un amor, unes llàgrimes, una pobra nostàlgia.
He tornat. Feia temps que no havia tornat.
Les rajoles blanques, una olor de pinassa.
Entre dues clarors recórrec uns carrers.
Sé que t'he de trobar avui, demà -no sé.
Tampoc no ho vull saber. No voldria saber-ho.
Sentiria aleshores una tristesa horrible.
T'he despullat de tot allò que m'agradava.
De tot allò només et queda l'alegria.
Jo només busque en tu l'alegria de viure.
Només aquella joia. Només, només, només!
Ara que estic a punt d'estar més trist que mai.
Ara que em resistesc dèbilment a estar trist.
Ara que només tinc ganes d'estar alegre,
ara que aquest desig és l'únic que em sosté
mentre vaig, vinc i torne i calle i no dic res.
Recórrec uns carrers, entre dues clarors,
i sent el veïnat ocult de l'alegria
i en girar un cantó crec que em vaig a morir.
Senyals, només, de tu. Les parelles lentíssimes,
esperances encara. Jo sé que t'he de veure.
Em resistesc a creure que tot ho he perdut ja,
que he perdut el meu dret, vull dir, a l'alegria,
que he perdut el meu dret, vull dir, a tu, a la teua
companyia, a la teua alegria de viure.
Ho he perdut tot, però no t'he perdut encara.
Encara vius, oh tu. Encara vius -i et sé.
Pel dia fou mercat. Només hi ha olor de peix,
una humitat, per terra, bruta i apegalosa.
Era alegre estimar-se. Afirmativament
anàvem pels carrers, entre éssers i coses.
La vida era un carrer amb camions i nuvis
i riquets i llençols estesos als balcons,

i per damunt de tot un enrenou de ferros
i de xiulits de trens que anaven i venien.
Hi havia el home aquell que venia diaris,
i la xica, de blanc, assetjada per tots.
Hi havia del Monestir de Santa Clara en l'aire
del crepuscle tranquil, com el llum de les cases
i un cansament dolcíssim i una secreta pena.
Hi ha poetes que quan es disposen a escriure
posen damunt la taula el cendrer, les tisores,
el tinter, el secant i moltes coses més.
Calculen les distàncies des del cap al paper.
Discretament assagen poc després el posat.
Darrerament escriuen, i escriuen coses pulcres,
potser renaixentistes, perfectament inútils,
sense les quals els hòmens treballen, amen, moren.
Hi ha poetes que, quan escriuen en un lloc,
deixen cor i rellotge -molesta el seu tic-tac
de corcò que rosega la pobra fusta humana-;
s'asseguren abans que dormen els seus fills
i dorm la seua dona, i aleshores es trauen
els versos com si fossen fotos d'una "vedette"
-cada vers té una imbècil vanitat de "vedette"-
i consideren, greus, cadascun dels seus béns.
Ara passa un tramvia pel carrer de la Pau.
M'agrada, per la nit, escoltar els tramvies
(els tramvies, de nit, deuen passar tots plens
de grans peixos i dones ofegades i inflades).
Un dia escriuré un llibre, un llibre amb el teu nom:
ha d'arribar un dia que diré el nom secret,
un nom com una pedra de riu, assuavida,
un nom com una flor impensada en un marge,
un nom festiu de vinyes i el crepuscle en la mar,
un nom com un riu-rau amb les vocals obertes
i l'airet de la mar per la cal·ligrafia.
Dans l'ombre, dans les yeux, dans l'incendie du bois.
Recorde Dominique. I recorde la molsa
que creix entre les lloses del pati de Sant Roc.
Són unes lloses blaves, quasi blaves més bé.
Per l'un costat es veu la mar damunt els pins.
El tic-tac del rellotge, els papers del diari,
les inundacions en el delta de Po,
unes ganes amargues de tornar tenaçment
al meu Coral romput, i aquest dolor de cap
que no em puc llevar mai. Porte no sé quants dies,
porte no sé quants mesos sense escriure ni un vers.
M'han passat massa coses. Potser tot siga això.
Però ara és necessari que escriga certes coses,
certes coses que mai no ha de llegir ningú,
que ningú no ha d'entendre fins que jo estiga mort
i siga tard i siga perfectament inútil:
jo sé, i m'ho calle, qui s'esgarrarà la carn
amb les ungles, plorant tot un espès estiu.
Potser mai no he sentit una necessitat

tan salvatge d'escriure. Però em fa mal el cap.
No sé quantes vegades he desistit d'escriure
per això, per aquest mal de cap que no em deixa.
Ara dorm el meu fill. Pense que ara el meu fill
dorm allà, en el meu poble, al costat de sa mare.
De vegades voldria ser com altres poetes
i haver escrit uns versos honestament rimats
on digués l'alegria que quasi sempre tenen
els ulls blaus del meu fill, oh i el seu cabell ros,
les seues galtes fines com un vers mai no escrit,
com el vers que no he escrit però que vull escriure
-com d'una monarquia europea del Nord.
M'agradaria dir: ara ha passat un cotxe,
feia un petit soroll damunt l'asfalt humit
com si anàs desprenent uns pètals de l'asfalt.
No és això exactament. Dans l'ombre, dans les yeux.
Un genoll. Ara veig, ara pense un genoll.
El genoll d'una xica com una primavera.
En algun lloc he dit: sorgeix la primavera
com un genoll de noia. Possiblement pensava
aleshores en un genoll bastant concret.
Però el genoll que deia és el genoll que pense,
vagament insensat... ¿Per què haurè dit abans
sorgeix la primavera com un genoll de noia,
si és ara quan ho veig, si és ara quan ho pense,
si és ara quan ho sé i no quan ho escrivia?
Un veí escriu a màquina. Escriu molt lentament:
potser escriu buscant les lletres una a una.
Jo també escric molt lent, fent la lletra petita,
mastegant les paraules, com un bri, d'una en una,
en un petit quadern. El meu anhel seria
estar tota la vida escrivint, amb la lletra
petita, un cant llarguíssim i penosament lent,
lent i gris, en veu baixa, en la casa en silenci,
treballar en silenci complicats capitells
-ara en recorde uns: els vaig veure a León-,
dolces corbes d'amor, una callada ofrena
diària, una ofrena callada a qui més vull
i mai no ha de saber-ho. Ets, potser, qui més vull.
Ho he escrit i m'he aturat. Vull, en tu, l'alegria
domèstica de viure, el principi d'un ordre
que jo sé i no vull dir; i ja no ho és tampoc.
Ah, tot és ja impossible, impossible del tot.
Ho sé i no puc plorar, ni quasi penedir-me.
Mire senzillament, mire i calle. Et recorde.
Vull en tu tot allò que signifiqués, clara,
amb una vida esvelta, com una font dempeus
on l'aire es pot rentar com em rente jo l'ànima.
Tin-me llàstima, tin-me una pobra, una trista,
una amorosa llàstima! He arribat al més alt
de la vida; voldria que el teu record em fos
la pau, ara ja sí. Déu meu, que el seu record
ara em done la pau, em signifiqués pau

i em deixo tendrament en aquest lloc on sóc.
Àngels que em voleu tant que he arribat a sentir-vos
agafant-me de sobte la monyica quan jo
anava a escriure coses que no devia escriure!
No em dixeu. No em deixeu! I Tu, Déu meu, i Tu,
Tu que em volies fort i vencedor i clar,
no vull que em mires ara, que estic potser caigut:
m'he d'aixecar, ho sé, i he d'ésser com volies
que fos, com vols, encara!, dia a dia, que siga.
He d'ésser com Tu em vols. He d'ésser com Tu vols.
M'he aturat una mica. Em suava la mà.
La mà se m'appegava, escrivint, al paper.
No escriu ara el veí. Ara s'ou el soroll
de l'aigua en una pica. No ho he dit: estic sol;
estic sol en ma casa. Mire un moment els mobles;
he passat una mà suaument per la taula;
he recordat que tinc, dins un caixò, en un sobre,
un grapat de papers, les factures dels mobles.
Les cadires, la taula, el llit, l'aparador,
una taula petita per a la cuina... Anàvem
a poc a poc comprant-ho, vacil·lant, calculant,
renunciant... Recordes? Començarem llavors
a anar renunciant, ara açò, demà allò...
Devia d'estar trist mentre ho vaig recordant,
però no ho estic gens. Puntualment, recorde,
ho considere, ho pense. Fou, només, el principi.
Havem renunciat, després, tantes vegades
a tantes, tantes coses que eren nostres, ben nostres!
Era una lleteria de Sant Vicent de fora.
La lletera jugava al parxís amb el fill;
nosaltres ens besàvem breument en un racó.
Dibuixaves infants en un tros de paper.
Jo volia un amor com el de Beatriu
devallant a l'Infern per tal de veure Dant,
i pensava columnes florentines, primíssimes,
terriblement esveltes, com les de Fra Angèlic.
Em resistia a veure el brut de les parets,
el solar i les llaunes i els amants i els gats morts.
De vegades les coses no passen perquè sí.
Hi ha clàusules ocultes que van determinant,
que van fent i desfent allò nostre, i en canvi
no compten amb nosaltres, no ens exposen l'assumpte:
ens ignoren del tot. És terrible, si es pensa.
No sé què he volgut dir. Me n'he hagut d'anar
a la cuina, a beure, i m'he oblidat del tot.
Però potser és vàlid el que he escrit com ho he escrit.
No, no: s'ha equivocat. És el deu-vuit-cinquanta.
No, no. Deu-vuit-cinquanta. Això mateix. De res.
A tu, que et rius, et dic, i et demane que rigues,
que no deixes de riure't si no vols que jo em muira.
Recorde com et rius, i perquè et rius et vull
i et recorde i no deixo ja de pensar en tu.
A tu que et rius, a tu, et voldria tenir

per sempre al meu costat, rient-te, perquè rius,
i rius amb tota l'ànima i rius amb tot el cos,
i rius, amor!, amb tota la teua joventut
i amb la salut daurada de la taronja oberta
amb els dits, amb les ungles, bàrbarament alegre!
Podria dir com ets des del cap fins els peus,
però no vull saber només que això: que rius,
i evocar-te rient, i voler-te rient,
i desitjar que rigues -només, només, només!
Tu no saps, tu no saps... Els passadissos llargs,
estrets i sinuosos, les volvetes que es fan
a voltes sota els llits... Tu no saps, tu no saps!
Veig el cel violeta, la muralla, les torres,
els ametlers, les llomes rosades, en carn viva
-l'homenatge retut, mentalment i fugaç,
a Muñoz Degrain, sense convicció,
per cert quadre que hi ha, segons s'entra, a l'esquerra...-,
però, abans, el gran foc, la soledat i el foc,
veient per la finestra, i entre l'arbreda, el riu,
la il·lustre extensió dels edificis, l'ordre,
i més allà les vinyes, algun poble, algun fum
suau i amorosíssim, i ara açò, i aquest fred,
un fred inversemblant, i enmig de tot, no sé,
una tendresa oculta, una certa tristesa,
com si ja no pogués tornar altra vegada,
com si aquesta vegada fos la darrera ja,
com si ja degués dir adéu i fos ja tard,
com si tingués vergonya, també, de dir adéu,
o de semblar retòric. I l'adéu, com un os,
un os petit, creuat brutalment a la gola.
Ja saps que ha arribat l'hora d'anar dient adéu,
d'anar ja retallant, perfilant, concretant
l'esperança. Un afer ben trist i necessari.
Cal acomiadar-se, amb afecte, amb tristesa,
d'allò, d'aquelles coses que s'han estimat més,
il·lusions que ja no es poden realitzar,
car és tard, és ja tard, absolutament tard...
Anar, ja, reduint, limitant els afanys,
ja les il·lusions en una cosa sola...
Adéu, adéu, adéu. No és que muiren les coses;
tampoc és que se'n vagen. És un, és un. És un...
L'horabaixa petita, i trista, i entranyable,
d'aquests carrers antics que m'agrada recórrer,
on jo voldria viure i escriure versos grisos,
absolutament grisos, mentre es crema l'espígol
damunt les quatre brases; una taula petita,
damunt d'ella una manta, parets empaperades,
un taulell un poc solt, i creure dolçament
que Campoamor fou un poeta formidable,
que El Ama és un poema com se n'escriuen pocs,
i llegir en veu alta certes rimes de Bécquer
i jaure, i no dormir, pensant només, pensant
que he d'escriure un poema en octaves reals

i no com els poetes del dia, que no solen
rimar perquè és difícil. Jo voldria, jo vull
creure que és necessari escriure tots els versos
ben aconsonantats i obeint certes lleis
i en un valencià ben nostre, ben nostrat,
com diuen, amb un índex enravenat de sobte,
homes que tenen títol de Mestre en Gai Saber,
i dir que no, que això de que el valencià
és català no és cert, que això és traïr la Pàtria,
la terra on hom va nàixer i que no, home, que no,
i no clavar-me en bucs, i bé, i anar passant,
fer un any el llibret de versos d'una falla
i aconseguir com siga que el Rat Penat em done
almenys un plat de glòria, i passar-me la vida
aconseguint Violes i Englantines i accéssits.
Un món petit i tendre, positivament tendre,
el gat damunt els peus, el corcó en la cadira,
després el crucigrama, i demà si Déu vol.
Com el cas de la viuda que acabe de conèixer.
És jove; té una filla. I sembla que no és viuda.
Sembla que va tenir una filla d'un home,
que no es varen casar. Encara està prou bé.
"No és res de l'altre món", comenten al despatx
on ella sol pujar cafès, cafès amb llet.
"Jo l'he vista en el Coli". "Què vols dir amb això?"
"¿Jo? Jo no vull dir res. Jo ho dic; jo ja ho he dit".
"Si no calles et trenque la cara..." "¿Vosté?" "Jo!"
Isabelle ennuyeux, quand les pins, quand le soir.
Una xica de verd i una xica de roig
i una xica de blanc i, vibrants, les trompetes,
les trompetes lascives que no perdonen res
i sonen -i fulguren- durant tota la nit,
i la suor pels rostres, com de fusta, dels negres;
l'enrenou d'un tramvia que gira pel cantó,
la parella que creua el solar vers la tàpia;
entre el fum, els xiulits dels trens, els farols rojos;
l'aigua caent, calenta, de les locomotores;
les plantes dels geranis totes plenes de fum;
les filles de la viuda que baixen al carrer
i la mare les mira darrere dels cristalls
del menjador a fosques; les trompetes del ball,
les trompetes lascives, i invictes, i cruels,
l'escomesa brutal que té l'aigua dels vàters,
el fulgor de les rodes aturades dels trens,
el fulgor de l'acer. L'infant salta la tàpia;
darrere dels cristalls, rostres de gents que dormen,
miren sense interès, esperen en tot cas:
una suor, uns olis, unes gotes espesses...
Oh adorada! Ara em salve. Ara et pense, oh terrible.
L'alegria és el mot que em resistesc a escriure.
Ha arribat el moment de dir -no de cantar-
l'alegria, potser. Vet aquí el meu ofici.
Una ocupació tinc, des d'ara, per tu.

Insistir, brutalment, des d'ara, en l'alegria.
De tu em ve, de tu em ve, o em ve del fons del temps.
I tampoc no és així. No es pot formular.
Car no és una alegria. És -jo ho sé!- l'alegria.
L'alegria en minúscula, viva, quotidiana,
cosa de cada dia i d'anar i tornar:
al capdavant de viure, d'haver nascut, de ser,
d'aquests peus, d'aquests ulls, de les mans, de les dents,
de tot açò que tinc i, tenint-ho, ho tinc tot
ho puc, en un moment, tenir tot, o pensar-m'ho.
Ara és quan veig Itàlia. No la vaig veure abans.
Les trompetes lascives, la suor en els llocs
on les mans insisteixen. El cel com un llençol.
Amb lletra ben petita, en un petit quadern,
un cant d'amor com mai no l'haja escrit ningú.
Tocaria a la porta de ta casa; la porta
s'obriria una mica; tu estaries, dempeus,
amb una mà a la porta, l'altra al llarg del teu cos.
Entraria a ta casa. Després em sé, content,
dient coses alegres i enormement estúpides,
i tu en una cadira, més enllà, en un racó,
amb una mà a la porta, l'altra al llarg del teu cos.
Amb lletra ben petita, en un petit quadern,
dramas que no se saben, tragèdies latents,
tot allò que no passa, però que és, no obstant.

Andrés Estellés, Vicent. *Mort i pam Antologia poètica*. A cura de Carmina Andrés Lorente. Carena editors. València 2004. Pàg. 50-59